

NOTA

Jeugdwerk als kruispunt: hoe en waarom?

Datum: 20 december 2017

Verlag en inspiratie vanuit het kruispuntdebat 20/12/2017- JES De Branderij

Inhoud

Verlag en inspiratie vanuit het kruispuntdebat 20/12/2017- JES De Branderij	1
1 Inleiding	2
2 Wie waren onze experten?.....	2
2.1 Rondleiding op Jeugdwerking JACO De Branderij Borgerhout - JES stadslabo.....	2
2.2 Praktijkverhalen: 4 verhalen met andere invalshoeken:.....	3
2.3 Reacties van drie experten uit andere sectoren	3
2.4 Quotes.....	3
Op jeugdwerkersniveau	3
Op organisatieniveau	4
Op beleidsniveau/sectorniveau	4
3 Samenvattende uitdagingen en hefbomen.....	5
Niveau 1: Uitdagingen jeugdwerkers (vrijwilligers en professionals):.....	5
Verlag hefbomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop.....	5
Niveau 2: Uitdagingen jeugdwerkorganisaties	6
Verlag hefbomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop.....	6
Niveau 3: Uitdagingen beleid en samenleving (samenwerkingsmodellen)	7
Verlag hefbomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop.....	7
10 x How to kruispunt	8
1. DENK VANUIT JE DOELGROEP, EN NIET VANUIT JE ORGANISATIE.....	8
2. KOM UIT UW KOT	8
3. NEEM TIJD OM SAMEN TE WERKEN	8
4. HOED JE VOOR EENDIMENSIONALE OPLOSSINGEN	8
5. VERBIND OOK MEDEWERKERS EN HUN KENNIS	8
6. KIJK UIT VOOR KNEUTERIGHEID	9

7. VERLIES JEZELF NIET IN SAMENWERKINGEN.....	9
8. GEWOON DOEN	9
9. PICK YOUR BATTLES	9
10. DURF OOK BUITEN HET JEUGDWERK TE DENKEN	9
4 Bijlage: uitgebreide verslag van de presentaties en reacties.....	10
4.1 Formaat: Axel Dingemans	10
4.2 Arktos - Erik Van Woensel	11
4.3 Hannes Vanmeenen - Stad Kortrijk.....	12
4.4 Caroline Steyaert - AFS	13
Panelgesprek: Greet Lamote (Jeugdzorg Emmaus Antwerpen), David Nassen (ISB), Elke Dewinter (opleiding sociaal werk KDG)	14
Reacties en reflecties van panel van drie “wijzen”	14
Wat is hetgeen dat het meest is bijgebleven?	14
Wat zijn uitdagingen voor het jeugdwerk?	15

1 Inleiding

Het jeugdwerk speelt op verschillende manieren een rol in het leven van kinderen en jongeren. In hun vrije tijd, maar ook op school, in hun zoektocht naar werk, in hun veerkracht in moeilijke situaties. Dat heeft gevolgen voor de relatie tussen het jeugdwerk en andere spelers in de samenleving. Op kruispunten kunnen projecten vanuit verschillende levensdomeinen vertrekken. We zochten op 20 december 2017 uit hoe dat kan en welke uitdagingen zich stellen. We organiseerden in de jeugdwerking De Branderij van JES in Borgerhout een debat rond “Kruispuntwerken”: “Hoe doet het jeugdwerk dat in de praktijk? Met wie en waarom slaat het jeugdwerk de handen in elkaar, in de sectoren van arbeid, onderwijs, cultuur, welzijn ...?”

2 Wie waren onze experts?

2.1 Rondleiding op Jeugdwerking JACO De Branderij Borgerhout - JES stadslabo

JACO De Branderij is een jeugdcentrum in Borgerhout waar we een geïntegreerde werking bieden rond Jeugdwerk, Arbeid, Competenties en Onderwijs. Kinderen, tieners en jongeren van 6 tot 25 jaar kunnen er terecht voor een sterk vrijetijdsaanbod, maar krijgen ook ondersteuning bij hun vragen over hun schoolloopbaan en hun zoektocht naar werk. De leefwereld en de behoeften van de jongeren staan centraal in deze werking. We passen onze activiteiten dan ook aan aan de vragen en noden van de kinderen en jongeren.

Praktijkverhaal met focus op uitdagingen voor professionele jeugdwerkers bij het werken op een kruispunt van levensdomeinen voor kinderen en jongeren.

Filip Balthau en Jan Eijkelenburg (JES)

2.2 Praktijkverhalen: 4 verhalen met andere invalshoeken:

- Praktijkverhaal jeugdwerk op vele kruispunten: Axel Dingemans, Directeur Formaat Antwerpen
- Praktijkverhaal transformatie tot netwerkorganisatie: Erik Van Woensel, Algemeen Directeur Arktos
- Praktijkverhaal lokaal jeugdbeleid: Hannes Vanmeenen, Programmaregisseur kind- en jongerenvriendelijke stad, Stad Kortrijk
- Praktijkverhaal kruispunt onderwijs-jeugdwerk: Caroline Steyaert, directeur AFS

2.3 Reacties van drie experts uit andere sectoren

Reacties vanuit het panel met experts uit 3 sectoren waarmee we op verschillende manieren verbinding maken:

- Bijzondere jeugdzorg: Emmaüs Jeugdzorg Antwerpen: pedagogisch stafmedewerker, Greet Lamote
- Sport: ISB, directeur, David Nassen
- Onderwijs: lector sociaal-cultureel werk, KDG Hogeschool, Elke Dewinter

2.4 Quotes

Op jeugdwerkersniveau

“Welke verwachtingen stellen we aan een jeugdwerker? We spelen in een brede leer- en leefomgeving en dat vergt wel wat van jeugdwerkers. Zij moeten dus gesterkt worden om dat op een duurzame, integrale manier te blijven doen. Jeugdwerkers hebben vaak zelf een ander beeld van hun job. Ze willen graag met jongeren werken, maar moeten dan ook nog aan indicatoren van de VDAB voldoen. We hebben soms vaak een toevalstreffer dat veel samenkomt in één persoon.” - Axel Dingemans, Formaat

“We praten te vaak over structuren en organisaties. Een netwerk gaat over relaties tussen mensen. Het start al bij de opleiding van jeugdwerkers. Die competentie opbouwen moet in de opleiding zitten. Maar dat is ook heel fragiel en broos. Je werkt met mensen en van zodra zij

vertrekken valt alles plat. Als we dat willen verduurzamen, dan moet dat vooral in mensen hun hoofd en hart zitten. Wetende dat het jeugdwerk om de 2 jaar zichzelf vernieuwt maakt dat het nog eens complexer.” - Hannes Vanmeenen, Stad Kortrijk

“Vooral een oproep aan jeugdwerkers om niet af te schermen, maar de samenwerking actief op te zoeken en bijvoorbeeld wél contact op te nemen met ouders om jongeren te kunnen bereiken.” - Greet Lamote, Emmaüs Bijzondere Jeugdzorg

“Alle hogeschoolopleidingen kiezen ervoor om generalistischer sociaal werkers op te leiden en dat is vooral gedreven vanuit de competenties die nodig zijn om op het kruispunt te kunnen werken.” - Elke Dewinter - KDG

“Uitdaging om de link met ouders te durven maken en bvb uitleggen wat het jeugdwerk precies inhoudt. Wat is de winst van het jeugdwerk en dat moeten we aan bvb een vluchteling kunnen uitleggen, want dat is veel vager dan bijvoorbeeld voetballen.” - Greet Lamote, Emmaüs Bijzondere Jeugdzorg

Op organisatieniveau

“Integraal werken. Dat is allemaal niet zo simpel als organisatie. Financieel heeft dat allemaal verschillende lijnen en als organisatie moet je dat allemaal managen. Maar de jongeren zelf merken daar eigenlijk niets van. En zo hoort het te zijn. Huiswerkbegeleiding daar kan je van afvragen of dat jeugdwerk is, maar kinderen en jongeren krijgen dat wel mee vanuit school en dus doe je daar beter iets mee, want thuis hebben ze vaak de ruimte, rust, begeleiding, enz. niet om dat op een goede manier te doen.” - Axel Dingemans, Formaat

“Als jeugdorganisatie missen we vaak de mankracht om uit te blinken in dit integraal verhaal. Desondanks worden we vaak als good practice aangehaald, maar we zijn dat eigenlijk niet.” - Axel Dingemans, Formaat

“Door kruispuntorganisatie te zijn krijgen jongeren wel ongelooflijk veel kansen om competenties en talenten te ontwikkelen.” - Caroline Steyaert, AFS

“Organisatievormen en waardensystemen spiegelen zich, bewust of onbewust, aan de evoluties in de samenleving. Soms bieden ze een antwoord op de prangende vragen die ons op een bepaald moment bezighouden. In het beste geval lopen organisaties voorop en organiseren ze zich zodanig dat ze de samenleving actief mee vorm geven. De in het verleden gecreëerde niches, als antwoord op de toenmalige uitdagingen, vormen niet langer de voedingsbodem van waaruit we de toekomst vorm zullen geven. De traditionele opdeling in sectoren, levensdomeinen, soorten jeugdwerk, profit versus social profit ... resulteert in ééndimensionale oplossingen voor meerdimensionale uitdagingen.” - Erik Van Woensel, Arktos

“Waarom een netwerkorganisatie zijn? Maximale impact hebben op de brede samenleving. Ons werkterrein is de planeet en niet een wijk of stad. Hoe zetten we kinderen en jongeren mee aan het stuur van een kansrijke leef-, leer-, werk- en speelomgeving? De traditionele opdeling in sectoren, levensdomeinen, werkvormen, soorten jeugdwerk, enz resulteert in ééndimensionale oplossingen voor meerdimensionale problemen. Arktos zal als enige geen antwoord geven op complexe problemen. Daarvoor heeft Arktos anderen nodig.” - Erik Van Woensel, Arktos

“Borg en versterk je organisatie identiteit. Arktos ziet voor een project zijn medewerkers gemiddeld 1 dag per week. Die worden heel hard versterkt door de vele interactie met andere organisaties. Op die ene dag per week is het wel belangrijk om terug dat Arktos clangevoel op te bouwen.” - Erik Van Woensel, Arktos

“Kruispuntorganisatie wordt heel positief voorgesteld. Je moet waakzaam blijven om je eigen identiteit boven water te houden. Behoud je logica als jeugdwerkorganisatie. Verlies je eigen identiteit niet uit het oog. Basiseducatie zit nu in een onderwijslogica en dat is een heel andere logica van waaruit ze vertrokken zijn. Daar staan nu

leerkrachten en geen sociaal werkers meer. Ze verliezen dus het vertrekken vanuit de leefwereld uit het oog. Soms botsen de logica's van waaruit je vertrekt en daar zal je in de samenwerking moeten uit geraken. Kies dus bewust met wie je een partnerschap opneemt en met wie niet.” - Elke Dewinter, KDG Hogeschool lector sociaal-cultureel werk

Op beleidsniveau/sectorniveau

“Het gaat hier niet enkel over jeugdwerk, maar het gaat net veel breder. Impact creëren doe je door in andere beleidsdomeinen dingen in beweging te zetten.” - Caroline Steyaert, AFS

“Doelgroepen moeten centraal staan en niet de administratieve en politieke lijn. De filosofie van machtsgebieden zorgt er vaak voor dat samenwerken moeilijk is of de jongeren centraal stellen heel complex is. Het is de uitdaging om een model te vinden dat antwoord biedt op het meisje of de jongen in de straat centraal stellen en dat flexibel kan variëren tussen een instuifwerking, een werkinfopunt, een sportaanbod, enz.” - Axel Dingemans, Formaat

“Projectmatig werken drijft ons tot middelmatig werken. Door steeds verantwoording af te leggen over doelstellingen en indicatoren verlies je het grotere doel uit het oog. Je hebt geen gesprek over het feit of je iets in de wijk veranderd hebt.” - Axel Dingemans, Formaat

“1 van de prioriteiten vanuit Stad Kortrijk is juist een netwerk uitbouwen via samenwerking met andere organisaties: Omdat we ervan overtuigd zijn dat we als stad maar heel beperkte impact hebben. Omdat de leefwereld van kinderen en jongeren veel breder is dan de stadsthema's en zeker vrije tijd. Omdat we overtuigd zijn dat we met samenwerken méér zullen bereiken.” - Hannes Vanmeenen, Stad Kortrijk

“Kind- en jongerengericht netwerk uitbouwen: Er is veel bij te winnen, maar er kruipt veel tijd en energie om organisatie-overschrijdende samenwerkingen op te zetten. Daar een duurzaam karakter inzetten vergt moeite. Niemand voelt zich verantwoordelijk, maar net daarvoor is de functie van kinderen programmaregisseur, kind- en jongerenvriendelijke stad, er om daar telkens op te wijzen.” - Hannes Vanmeenen, Stad Kortrijk

“Het denken in instrumentalisering is hier veel gangbaarder. Bijvoorbeeld jeugdwerk inzetten om andere doelen te bereiken is al veel sterker doorgedrongen in het jeugdwerk dan in de sport. Procesdenken is in jeugdwerk ook veel meer aanwezig dan bij sport.” - David Nassen, ISB

3 Samenvattende uitdagingen en hefbomen

We onderzoeken volgende vragen/uitdagingen:

We zoeken naar antwoorden op uitdagingen op drie niveaus: individueel niveau van de (professionele en vrijwillige) jeugdwerkers; niveau van de jeugdwerkorganisaties; niveau van het beleid/samenleving.

Sommige praktijkverhalen lenen zich meest om in te zoomen op het ene of het andere niveau. dat is prima. Samen kunnen we vanuit de verschillende verhalen en reflecties antwoorden/aanbevelingen formuleren voor de drie niveaus.

Niveau 1: Uitdagingen jeugdwerkers (vrijwilligers en professionals):

- Hoe bouw je als jeugdwerker bruggen naar andere levensdomeinen?
- Welke vaardigheden heb je daarvoor nodig als jeugdwerker?
- Waar start en eindigt uw verantwoordelijkheid als jeugdwerker?
- Wat brengen we binnen als jeugdwerkers in andere sectoren/beleidsdomeinen?
- Welke uitdagingen/valkuilen doen zich voor als “kruispuntwerker”?
- Wat zijn gouden tips voor jeugdwerkers op een kruispunt?

Verslag hefbomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop

- JCC - zet Jongeren Consequent Centraal als principe en draag dat zeer gericht uit in je hele werking.
- Jeugdwerkers werken niet gewoon voor de eigen organisatie, maar werken steeds meer echt voor kinderen en jongeren en het netwerk dat nodig is om de kinderen en jongeren sterk te ondersteunen/versterken.
- Overleg is erg belangrijk - zeker back office in je eigen organisatie: deel kennis met elkaar, motiveer je eigen personeel om kennis actief te delen met “con-cullega's”; pak die zelfs in huis voor een goede kruisbestuiving en erken elkaars kwaliteiten en sterktes.
- Statuut van de integrale jeugdwerker en barema's hierrond versus de hoge uiteenlopende verwachtingen.
- Door goed personeelsbeleid verzorg je ook kennis en effectiviteit.
- Jeugdwerkers moeten zich verbonden voelen met sterke identiteit van de netwerkorganisaties en geloof/vertrouwen hebben in de kracht van de partner(s)
- We moeten van consensus naar **consent** gaan en ons hier flexibel in opstellen. Consent betekent toestemming. Consent als basis voor besluitvorming houdt in dat een besluit genomen is, wanneer geen van de aanwezigen beargumenteerd en overwegend bezwaar heeft tegen het nemen van het besluit. Consent

verschilt van consensus in de zin dat degene die "consent geeft" niet "voor" het voorstel hoeft te zijn, alleen maar "niet tegen".

- Jeugdwerkers zijn sociaal ondernemers. Dat geeft veel uiteenlopende uitdagingen.

Om als jeugdwerker echt een goed netwerk rond een jongere op te bouwen moet je de taal en cultuur van de andere sectoren en beleidsdomeinen leren hanteren en inzetten.

Binnen zo'n partnerschappen en brede netwerken moet je ook waakzaam zijn en de jeugdwerkidentiteit behouden, expliciteren en je er zeer bewust van zijn.

Belangrijk om als jeugdwerker echt actief rond te kijken in een buurt en je goed bewust te zijn van welke andere instellingen, organisaties er allemaal zijn die ook voor jongeren werken. En daar actief bruggen mee bouwen.

De mentaliteit (jongeren consequent centraal, sterk netwerk rond de jongeren bouwen, kracht van de eigen jeugdwerkidentiteit durven naar voren schuiven) moet voorgaan op de structuren.

Niveau 2: Uitdagingen jeugdwerkorganisaties

- Hoe kan je als organisatie samenwerken met andere sectoren? Hoe kan je inbreken in andere sectoren en uitbreken uit de jeugdwerksector?
- Wat brengen we binnen als jeugdwerkorganisatie in andere sectoren/beleidsdomeinen?
- Wat kunnen we leren van andere sectoren/beleidsdomeinen?
- Welke uitdagingen geeft het kruispuntwerken voor jeugdwerkorganisaties? (naar organisatiebeleid; naar personeelsbeleid; naar netwerkbeleid)
- Op welke thema's bouwen jeugdwerkorganisaties momenteel bruggen over kruispunten? Wat leren we hieruit?

Verslag hefboomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop

- Om jongeren goed te omkaderen, is het noodzakelijk om als organisatie echt beleidsdomeinoverschrijdend te werken.
- Voor een organisatie wil dat zeggen dat er extra vele werk in the back office nodig is, bv het overleg gaat daardoor omhoog omdat je met vele partners moet samenwerken en daar extra mankracht voor nodig hebt.
- **Jeugdwerk is geen project:** er is nood aan meerjarenplannen en bewust investeren in solide organisaties, zodat er niet jaarlijks op andere thema's of acties moet ingezet worden.
- **Meer samenwerking tussen organisaties is nodig:** niet beconcurreren, maar echt elkaars sterktes benoemen en inzetten en daar strategisch mee omgaan naar beleidsmakers toe. Zo kan je samen groeien. Hiervoor moet de kennis die bij de jeugdwerkers zit, gedeeld worden en moeten de diensten gedeeld worden. (*"wkinomics": is based on four ideas: Openness, Peering, Sharing, and Acting Globally.*)
- **Jeugdwerkorganisaties moeten netwerkorganisaties worden.** En dat wil niet zeggen dat ze gewoon moeten samenwerken met andere organisaties. Omdat de samenleving veel complexer geworden is. (visie op langere termijn; uitgesproken identiteit; openheid in bvb kennis delen; co-creatie (geloof/vertrouwen in de andere); duurzame resultaten; flexibiliteit; consent)
- Er zijn ook valkuilen aan zo'n netwerkgerichtheid: niemand is verantwoordelijk; eigen prioriteiten worden soms vooropgesteld ipv prioriteiten van het netwerk; een stad is geen netwerk van diensten.
- Je bereikt als organisatie wel echt meer als je ook op kruispunt met andere domeinen werkt (hetzij andere beleidsdomeinen, hetzij internationale domeinen, ...). Dat verhoogt je impact.
- Een kruispuntorganisatie zijn is een grote uitdaging, maar zorgt ook voor veel dynamiek en positieve verandering in je organisatie.
- Zijn er in andere sectoren organisaties die zo actief inzetten op kruispunten?
- Het is niet evident om in zo'n netwerken je eigen identiteit als jeugdwerk te tonen, behouden, versterken. Wees daar behoedzaam genoeg voor.
- Jeugdwerkorganisaties hebben een eigen logica en een eigen positie.
- Netwerk zit vast aan mensen. Jeugdwerkmedewerkers wisselt vaak, dat geeft extra uitdagingen, want dan moet dat netwerk elke keer opnieuw worden opgebouwd.

Niveau 3: Uitdagingen beleid en samenleving (samenwerkingsmodellen)

- Welke samenwerkingsmodellen zijn kruispunten ter ondersteuning van jongeren? Wat leren we hieruit? Welke modellen werken wel? Welke niet?
- Wat zijn huidige/vernieuwende beleidsinstrumenten die intersectoraal werken ondersteunen?
- Welke beleidsantwoorden hebben lokale overheden al gevonden om samenwerking tussen domeinen echt structureel te realiseren?
- Wat kunnen we op Vlaams niveau daarvan leren?

Verslag hefbomen/uitdagingen doorheen de praktijkverhalen en reacties erop

- Beleid moet echt op zoek naar een logica die vertrekt vanuit de doelgroep(en). Out of the box durven denken om nieuwe beleidsinstrumenten te realiseren.
- Duurzame financiering is nodig op basis van meerjarenplannen ipv projectmiddelen en actieplannen.
- Er zit vaak geruis op de manier van samenwerken door verwarring over regierol en eigenaarschap en verantwoordelijkheden.
- Krachtig samenwerken, ook vanuit beleid, is noodzakelijk vanuit vertrouwen, geloof, co-creatie.
- Belangrijk als organisatie om te durven een deal te sluiten (gezamenlijk met andere jeugdwerkorganisaties bvb), de ruimte op te vullen vanuit je eigen jeugdwerklogica en die ruimte te nemen.
- Er zijn beleidsinstrumenten nodig die beleidsdomeinen verbinden en gemeenschappelijke doelstellingen formuleren, wederom vertrekkend vanuit kinderen en jongeren.

10 x How to kruispunt

23 januari 2018 | [Bron, Kracht van kruispunten](#)

Fried Aernouts van [Stampmedia](#) volgde [de inspiratie- en debatnamiddag over de kracht van kruispunten in het jeugdwerk](#). De Ambrassade bracht namelijk op 20/12/'18 jeugdwerkers, experts en vertegenwoordigers van andere sectoren samen in De Branderij. Fried verzamelde enkele korte aanbevelingen als verslag ...

De maatschappij verandert snel. Om die evoluties als (jeugdwerk)organisatie mee op te vangen, kan het helpen om vanuit een netwerk te opereren en vanuit kruispunten te denken. Maar hoe doe je dat? Wat zijn de 'lessons learned' van organisaties die daar al langer mee bezig zijn?

1. DENK VANUIT JE DOELGROEP, EN NIET VANUIT JE ORGANISATIE

Onthoud dat je voor kinderen en jongeren werkt. Verlies die focus niet. Het maakt je verhaal als potentiële partner sterker en geloofwaardiger. Als je maximaal impact wil voor kinderen en jongeren, zal je ook medestanders moeten zoeken buiten je eigen organisatie.

2. KOM UIT UW KOT

Trek je ogen open, kijk rond, en bouw je netwerk uit. Praat met mensen die met gelijkaardige doelen en/of dezelfde beoogde doelgroep bezig zijn en zoek de gemeenschappelijke uitdagingen. Zoek het niet onmiddellijk al te ver.

3. NEEM TIJD OM SAMEN TE WERKEN

Kijk niet enkel naar de quick wins en denk genoeg op lange termijn. Durf je tijd te nemen en contacten rustig te laten rijpen. Netwerkopbouw en samenwerkingen zijn vaak pas rendabel op een lange of middellange periode.

4. HOED JE VOOR EENDIMENSIONALE OPLOSSINGEN

Organisaties die de oplossing hebben voor alle problemen, bestaan niet. Meerdimensionale uitdagingen kan je aanpakken vanuit integrale benadering. Durf jezelf hierin continu te herdenken en flexibel op te stellen.

5. VERBIND OOK MEDEWERKERS EN HUN KENNIS

Denk na over de verschillende niveaus van je werking. Enkel op coördinatorniveau samenwerken is riskant. Ook medewerkers en jongeren moeten elkaar ontmoeten en van elkaar leren. Enkel op die manier kan je samenwerkingen duurzaam maken.

6. KIJK UIT VOOR KNEUTERIGHEID

Je kan anderen niet dwingen om met je samen te werken. Blijf weg van mensen die niet willen samenwerken of hun organisaties betonnen. Je verliest er zeer veel energie door. Gedeelde goesting en wederzijds vertrouwen is een absolute voorwaarde.

7. VERLIES JEZELF NIET IN SAMENWERKINGEN

Niet elke organisatie spreekt dezelfde taal, en oppervlakkige gelijkenissen kunnen diepe en fundamentele verschillen verbergen. Spreek daar op voorhand genoeg over en bewaak je eigenheid en doelstellingen als jeugdwerker.

8. GEWOON DOEN

Wees gul en open en durf samenwerkingen uit te testen. Het is altijd druk. Er zijn altijd redenen om dingen niet te doen. Andere mensen zien, zorgt ook voor nieuwe ideeën, nieuwe inzichten. Praten kost geen geld (of toch relatief weinig).

9. PICK YOUR BATTLES

Ja zeggen is goed. Maar het heeft geen zin om je op kruispunten te positioneren waar je absoluut geen verhaal te vertellen hebt. Zoek die kruispunten op waar je in je kracht kan staan of waar je kracht kan ontwikkelen.

10. DURF OOK BUITEN HET JEUGDWERK TE DENKEN

Besef wat je bijzonder maakt. Als jeugdwerkorganisatie breng je vaak jeugdwerkexpertise en een jong netwerk binnen in een samenwerking. Wanneer je eigen sterktes aanvullend zijn op wat de potentiële partner te bieden heeft, kan je het snelste voor een win-win gaan.

Blader ook eens door de slides van de verschillende sprekers van het kruispuntendebat:

[slides kruispuntendebat Axel Dingemans \(Formaat\)](#)

[slides kruispuntendebat Hannes Vanmeenen \(Stad Kortrijk\)](#)

[slides kruispuntendebat Erik Van Woensel \(Arktos\)](#)

[slides kruispuntendebat Caroline Steyaert \(AFS\)](#)

4 Bijlage: uitgebreide verslag van de presentaties en reacties

4.1 Formaat: Axel Dingemans

Integraal werken. Dat is allemaal niet zo simpel op de achtergrond. Financieel heeft dat allemaal verschillende lijnen en als organisatie moet je dat allemaal managen. Maar de jongeren zelf merken daar eigenlijk niets van. En zo hoort het te zijn.

JACO is op heel veel beleidsdomeinen werken en heel veel kneuterigheid ervaren. Bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding daar kan je van afvragen of dat jeugdwerk is, maar kinderen en jongeren krijgen dat wel mee vanuit school en dus doe je daar beter iets mee, want thuis hebben ze vaak de ruimte, rust, begeleiding, enz. niet om dat op een goede manier te doen.

In het beleid moeten we heel out of the box durven denken.

- Doelgroepen moeten centraal staan en niet de administratieve en politieke lijn. De filosofie van machtsgebieden zorgt er vaak voor dat samenwerken moeilijk is of de jongeren centraal stellen heel complex is. Het is de uitdaging om een model te vinden dat antwoord biedt op het meisje of de jongen in de straat centraal stellen en dat flexibel kan variëren tussen een instuifwerking, een werkinfopunt, een sportaanbod, enz.
- Als jeugdorganisatie missen we vaak de mankracht om uit te blinken in dit integraal verhaal. Desondanks worden we vaak als good practice aangehaald, maar we zijn dat eigenlijk niet.
- Welke verwachtingen stellen we aan een jeugdwerker. We spelen in een brede leer- en leefomgeving en dat vergt wel wat van jeugdwerkers. Zij moeten dus gesterkt worden om dat op een duurzame, integrale manier te blijven doen. Jeugdwerkers hebben vaak zelf een ander beeld van hun job. Ze willen graag met jongeren werken, maar moeten dan ook nog aan indicatoren van de VDAB voldoen. We hebben soms vaak een toevalstreffer dat veel samenkomt in één persoon.
- Hoe kan een administratie en een college zich hier aan aanpassen? Bijvoorbeeld alleen al hoe de verloning verschilt.

Jeugdwerk is geen project:

- De middelen komen van overal VDAB, convenant, enz. En je wordt gevierendeeld om aan alle verantwoordingen en doelstellingen te voldoen. Op het einde van het jaar moet je dan je eventueel overschot er nog door jagen.
- Projectmatig werken drijft ons tot middelmatig werken. Door steeds verantwoording af te leggen over doelstellingen en indicatoren verlies je het grotere doel uit het oog. Je hebt geen gesprek over het feit of je iets in de wijk veranderd hebt.
- We moeten dus af van actieplannen en gaan naar meerjarenplannen. Actieplannen leiden niet tot de beste kwaliteit.
- Projectfinanciering ondergraaft kostenbewustzijn. Een cultuur waarbij je op het einde van het jaar € 2500 erdoor doet jagen ondergraaft het bewust omgaan met je middelen. Zeker als je al heel het jaar de kosten probeert te drukken.

Wikinomics

- Kennis is iets heel relatiefs geworden. Grote bedrijven leggen net alles samen om goed te kunnen verbeteren.
- Samenwerken = groeien. De kennis in het jeugdwerk zit niet in een kast, maar in je personeelsbeleid. We zijn niet Ford of Opel. We hebben geen marktaandeel te verdedigen. Maar moeten net samenwerken om te groeien. Die samenwerking stimuleren of belonen?
Formaat, KRAS en JES sloegen erin om hier in Antwerpen heel goed samen te werken. Ze konden samenwerken door:
  - o Wederzijds vertrouwen: als het bij de ene organisatie niet goed gaat, moeten we dat als andere organisatie niet overnemen; maar net samenwerken om de ander vooruit te helpen. Daar zijn jongeren bij gebaat.
  - o Erkennen van elkaars kwaliteiten en emoties
  - o Concreet: afspraken en acties maken
  - o Een professionele dialoog opbouwen

- Een lokaal beleid zou zo'n soort samenwerking net moeten stimuleren.
- Tripadvisor principe. Als je op reis wil, dan wil je vooral dat vrienden aanduiden wat goed is en niet dat het bedrijf zelf vertelt wat goed is.
  - Nood aan andere manieren van samenwerking tussen jeugdorganisaties, expertise delen, ondersteunende diensten delen.
  - Lokaal bestuur als actor in de wijk:
    - o Regie actor verarring
    - o Gelijkheid

Het principe dat het lokaal bestuur actor is in de wijk is niet correct. Als een samenwerking niet goed loopt, dan komt je jeugdwerker hopelijk naar jou en benadruk je dat je goed moet blijven samenwerken. Maar als een jeugdwerker naar een stadsbestuur gaat en daar zit geen goede schepen of ambtenaar dan kan dit breuklijnen in de samenwerking versterken. Er zit dan ruis op wie de regie heeft over de wijk.

4.2 Arktos - Erik Van Woensel

Arktos is een expertisecentrum dat werkt met kwetsbare kinderen en jongeren en diverse projecten heeft. Plekken van waaruit jongeren bij Arktos terechtkomen: Onderwijs, vrije tijd, arbeid en welzijn. Op het moment dat ze bij Arktos binnenkomen is iedere jongere gewoon en jongere.

Blij dat we de discussie over categoriaal en sectoraal beleid niet meer voeren. Daarom de boutade: "iedereen kruispuntwerker". Wat zal Arktos zijn als het in de toekomst wil spelen met alles wat rond hen gebeurt? Arktos koos ervoor om zich als netwerkorganisatie uit te bouwen. **Netwerkorganisatie zijn is veel meer dan samenwerken.**

Waarom wil Arktos netwerkorganisatie zijn?

- Maximale impact hebben op de brede samenleving. Hun werkterrein is de planeet en niet een wijk of stad.
- Hoe zetten we kinderen en jongeren mee aan het stuur van een kansrijke leef-, leer-, werk- en speelomgeving?
- De traditionele opdeling in sectoren, levensdomeinen, werkvormen, soorten jeugdwerk, enz resulteert in ééndimensionale oplossingen voor meerdimensionale problemen. Arktos zal als enige geen antwoord geven op complexe problemen. Daarvoor heeft Arktos anderen nodig.

Het verandert heel snel:

- We zijn van een heel stabiele, analoge samenleving veranderd naar een heel complexe, snelle, digitale, grenzeloze samenleving geëvolueerd. In dat laatste zitten we momenteel gevangen.
- De reden waarom je als netwerkorganisatie gaat optreden, is net omwille van die complexe realiteit. Je probeert te vatten wat er rondom je gebeurt.

Organisaties zijn een afspiegeling van wat er zich in hun omgeving afspeelt:

- Bureaucratische organisatie (autobedrijf)
- Rationele/competitieve organisatie (ondernemerschap, creativiteit, winstmaximalisatie, ...)
- Verbindende organisatie (de top down organisatie werd omgedraaid, dat sluit het meest aan bij de social profit). Binnen de organisatie heb je een heel verbindend geheel, maar je botst op een samenleving die eigenlijk geen grenzen meer heeft.
- Netwerkorganisatie. Kenmerken: visionair, identiteit, open, co-creatie, duurzame resultaten, flexibiliteit en aanpassingsvermogen (structuren zijn volledig ondergeschikt aan het resultaat en fluide. Levert het afsprakenkader iets op dat in functie van de doelstelling staat?), consent (geen consensus, maar consent. Consensus is voor een verbindende organisatie. Consent is "zwijgen is toestemmen". Iedereen krijgt de ruimte om zijn doelen te realiseren vanuit talent, maar met zo weinig mogelijk structuur), structuren en regels indien ze ondersteunen). Je kan maar naar een netwerkorganisatie evolueren als je alle voorbije soorten organisaties hebt meegemaakt (bureaucratisch, rationeel, verbindend).

De netwerkorganisatie:

- een clan- (tussen familiaal gevoel en op je sloefen; tussen machtsgezond of machtsmisbruik), bureaucratische- (regels, structuren die niet te veel doorwegen), ondernemende- (ondernemerschap belangrijk, maar niet opdrijven tot continu streven naar succes) en verbindende organisatie.
- Krachtige van dit model is dat je streeft naar dit model én tegelijkertijd de kracht van alle andere organisatievormen meeneemt.

- Borg en versterk je organisatie identiteit. Arkto's ziet voor een project zijn medewerkers gemiddeld 1 dag per week. Die worden heel hard versterkt door de vele interactie met andere organisaties. Op die ene dag per week is het wel belangrijk om terug dat Arkto's clangevoel op te bouwen.
- Bewaak de grenzen van flexibiliteit
- Waardeer diverse kwaliteiten
- Geloof in de kracht van deskundigheid van de ander
- De overheid, de opdrachtgever als partner of ... De overheid zal die verandering ook doormaken, maar dat zal later zijn dan wat op het veld gebeurt. Door zelf proactief in gesprek te gaan met de overheid kan je voorstellen om zelf de verdeling van het veld te maken als jeugdwerk. Zo neem je werk uit handen van de overheid.
- Behoud de verbinding met je doelgroep (ki & jo)
- Toon duidelijk leiderschap.
- Neem je overlegstructuren onder de loep.

4.3 Hannes Vanmeenen - Stad Kortrijk

Nieuw bestuur in Kortrijk koos ervoor om een aantal programma's uit te werken.

Het programma betaalbare kind- en jongerenvriendelijke stad:

- Extreem breed, extreem flou, maar het wordt steeds waardevoller en helderder.
- Je werkt transversaal, organisatiebreed, voor het volledige college, ze hebben een methodiek; maar geen budget. Het nadeel van een kind en budgetvriendelijke stad mét budget is dat iedereen daar naar handelt, terwijl die praktijk er al is.
- Beïnvloeden, beïnvloeden, beïnvloeden = doen inzien wat men eigenlijk al weet. De volgende stap is er ook naar te handelen.

Er zijn al heel wat goede praktijken, samenwerkingen, enz waarin in het verleden geïnvesteerd werd. En dat zorgt dat dit programma steeds concreter kan uitgebouwd worden. Het is wel te hopen dat bij een volgende legislatuur dat programma overeind blijft.

Het label kind- en jongerenvriendelijke stad helpt om breder te kijken.

- Label heeft ervoor gezorgd dat we niet alleen werken omdat er ondertussen verschillende steden dit label hebben.
- De stad bestaat niet, maar er zijn verschillende diensten die een aanbod hebben voor inwoners. Jeugddiensten hebben niet het alleenrecht over jeugdbeleid, maar moeten daarvoor samenwerken met andere diensten.
- Andere (harde) diensten: publieke ruime, mobiliteit hebben ook een rol te spelen in een jeugd- en kindvriendelijke stad.
- Project "Jong Kortrijk speelt". Kortrijk gaf € 30.000 aan kinderen en jongeren. Daar was heel wat kritiek op omdat men dacht dat ze gewoon wat speeltoestelletjes her en der zouden plaatsen. Maar het tegendeel bleek waar. Kinderen en jongeren keken heel breed: naar horeca, speelmogelijkheden, toegankelijkheid, enz. Dat was net het verrassende effect.

Als lokale overheid heb je impact, maar dat is ook relatief.

- Jeugddienst is niet de enige die verantwoordelijk is voor lokale jeugdbeleid
- Sport, cultuur, onderwijs, welzijn, ...
- Nog veel werk binnen hardere sectoren

Klassieke denkfout en het foute alibi

- Aanwezigheid van een jeugddienst zet andere diensten uit de wind om hun verantwoordelijkheid op te nemen mbt jeugdbeleid.

Kind- en jongerengericht netwerk uitbouwen:

- Er is veel bij te winnen, maar er kruipt veel tijd en energie om organisatie-overschrijdende samenwerkingen op te zetten.
- Daar een duurzaam karakter inzetten vergt moeite. Niemand voelt zich verantwoordelijk, maar net daarvoor is de functie van Hannes er om daar telkens op te wijzen.

Netwerken uitbouwen: voor Kortrijk 1 van de 4 prioritaire uitdagingen

- Het programma focust op 3 thema's (projecten opzetten met andere stadsdiensten)
  - o Publieke ruimte: betere omgevingsanalyse bij opstart projecten
  - o Mobiliteit: schoolstraten
  - o Stadsbrede inspraak en betrokkenheid van ki&jo. Bijv. 3 jaar lang
- Het vierde thema is een netwerk uitbouwen via samenwerking met andere organisaties.
  - o Omdat we ervan overtuigd zijn dat we als stad maar heel beperkte impact hebben
  - o Omdat de leefwereld van kinderen en jongeren veel breder is dan de stadsthema's en zeker vrije tijd
  - o Omdat we overtuigd zijn dat we met samenwerken méér zullen bereiken
  - o Bijvoorbeeld: netwerkmomenten organiseren
    - Netwerkdag welbevinden bij kinderen ism Vivès
    - Regionaal event kindvriendelijke woonomgevingen ism vvsg en krc
    - Ruimte delen is ruimte creëren ism De Ambrassade

4.4 Caroline Steyaert - AFS

Waarom zit AFS op een kruispunt?

- Omwille van wie we zijn en wat we doen
  - De missie van AFS
  - Omwille van ONE AFS en internationale realiteiten en afspraken
  - Omwille van impact, toegankelijkheid en diversiteit
  - Uitdagingen
1. Omwille van wie we zijn en wat we doen
    - American Field Service.
    - “Uw zesde opnieuw doen in het buitenland.”
    - AFS werkt met vrijwilligers en stuurt 1 op 4 met een beurs naar het buitenland.
    - Sinds 2 jaar meer uitwisselingen tijdens het schooljaar dan na het schooljaar.
    - AFS = expert intercultureel leren. Afs biedt vormingen aan in scholen over intercultureel leren. (ICL @ school of klasuitwisselingen)
    - ICL @ School is een aanbod voor taalleerkrachten. Het gaat niet louter over een taal leren en de woordenschat en grammatica kennen; maar het gaat over welke deuren dit opent. Het gaat erover dat dit je leven verrijkt.
    - Volunteerbased en voluteerdriven
    - Intercultureel leren in je eigen back yard. AFS won een prijs omdat ze een samenwerking hadden tussen een AFS comité in Noord Antwerpen en het vluchtelingencentrum in Kapellen.
    - Voor buitenlandse zaken is AFS met hun tool de toekomstige buitenlandse diplomaten aan het opleiden.
  2. De missie van AFS

Impact is een kernthema geworden. We doen geen dingen om te rapporteren, we doen enkel de dingen die impact creëren. Wat moeten we vandaag doen om impact te creëren en dat beperkt zich niet enkel tot jeugdwerk?
  3. Omwille van ONE AFS en internationale realiteiten en afspraken

AFS heeft een Vlaamse en internationale beleidsnota.
Missie = create a more just and peaceful world.
Werken aan actief burgerschap
Scholen en instituten globaliseren

Het gaat hier niet enkel over jeugdwerk, maar het gaat net veel breder. Impact creëren doe je door in andere beleidsdomeinen dingen in beweging te zetten. AFS'ers doen dingen in onderwijs, welzijn, diversiteit en integratie en dat is héél divers.
  4. Omwille van impact, toegankelijkheid en diversiteit

Deze visie is er voor meer impact, maar ook door meer toegankelijkheid en diversiteit na te streven en te willen realiseren.

5. Uitdagingen

- AFS kreeg te horen dat wat ze doen in de marge zit van wat ze jeugdwerk noemen
- Beperking van begrip voor/waardering voor bepaalde activiteiten als je meerdere meesters moet dienen (de klant, de (internationale) markt, Europa, het onderwijs, het jeugdwerk, jongeren, volwassenen, ...)
- Geen toegang tot bepaalde subsidiebronnen
- Weinig ruimte om anno 2018 sociaal ondernemer te zijn
- Geen erkenning als onderwijsinstelling (wel Jint, geen EPOS => jammer, bijv. IPM binnen Erasmus+)
- AFS merkt dat jeugdwerkers nu voornamelijk binnen openbare besturen gaan werken omdat ze daar meer verdienen.
- Door kruispuntorganisatie te zijn krijgen jongeren wel ongelooflijk veel kansen om competenties en talenten te ontwikkelen.

Panelgesprek: Greet Lamote (Jeugdzorg Emmaus Antwerpen), David Nassen (ISB), Elke Dewinter (opleiding sociaal werk KDG)

Reacties en reflecties van panel van drie “wijzen”

We vragen aan het panel om te reflecteren over de verhalen die ze gehoord hebben en suggesties te geven aan het jeugdwerk:

- Enerzijds vanuit wat jullie adviezen zijn aan ons:
  - o Aan jeugdwerkers (professionals en vrijwilligers)
  - o Aan jeugdwerkorganisaties
- Anderzijds vanuit welke noden zij zien vanuit hun werkveld:
  - o Welke kansen zie je nog om meer samen te werken?
  - o Welke samenwerkingsvormen zijn dan succesvol?
  - o Welke debatten/uitdagingen/valkuilen ervaar jij vanuit jouw werkveld om meer kruispuntwerken mogelijk te maken?
- Of reflectie vanuit:
  - o Welke beleidskaders zijn nodig om dit meer mogelijk te maken?
  - o Kennen ze goede lokale beleidsvoorbeelden?
  - o Welke samenwerkingsmodellen zijn nodig om al deze uitdagingen aan te gaan?
  - o Welke kruisbestuivingen zorgen voor positieve verbinding tussen de verschillende werkvelden?

Wat is hetgeen dat het meest is bijgebleven?

- Heel het sociaal werk merkt dat grenzen tussen sectoren vervagen. Samenlevingsopbouw en CAW komen heel sterk op elkaars terrein en worden gedwongen om met elkaar samen te werken. Kijk maar naar de vermaatschappelijking van de zorg. Het rekening houden met verschillende levensdomeinen versterkt die tendens. Die oproep komt heel sterk vanuit de armoedesector.
Interessant voor het jeugdwerk om te bestuderen hoe andere sectoren daar mee om gaan.
- Emmaüs werkt intern op een kruispunt door met verschillende diensten samen te werken, maar ook extern. Ze willen vooral met anderen samenwerken en niet met andere jeugdzorginstellingen.
Vooral een oproep aan het jeugdwerk om niet af te schermen, maar de samenwerking op te zoeken en bijvoorbeeld wél contact op te nemen met ouders om jongeren te kunnen bereiken.
- ISB is ontstaan als belangenbehartiger en heeft sinds 2008 ook een steunpuntfuncties. Wat viel op:
  - o Taal en cultuur van de sector spelen een grote rol.
  - o Stedelijke context
  - o Bovenbouw is totaal anders in jeugdwerk dan in sport.
  - o Het denken in instrumentalisering is hier heel gangbaar. Bijvoorbeeld jeugdwerk inzetten om andere doelen te bereiken is al veel sterker doorgedrongen in het jeugdwerk dan in de sport.
  - o Procesdenken is hier ook veel meer uitgesproken.

- Kruispuntorganisatie wordt heel positief voorgesteld. Je moet waakzaam blijven om je eigen identiteit boven water te houden. Behoud je logica als jeugdwerkorganisatie. Verlies je eigen identiteit niet uit het oog.
Basiseducatie zit nu in een onderwijslogica en dat is een heel andere logica van waaruit ze vertrokken zijn. Daar staan nu leerkrachten en geen sociaal werkers meer. Ze verliezen dus het vertrekken vanuit de leefwereld uit het oog.
Soms botsen de logica's van waaruit je vertrekt en daar zal je in de samenwerking moeten uitgeraken. Kies dus bewust met wie je een partnerschap opneemt en met wie niet.
- Is het een pleidooi om de gemeenschappelijkheid van de sector te blijven benoemen? Wees een goede minnaar voor andere sectoren, maar ga er niet mee trouwen.
- $1+1 = 3$. Je hebt een sportdienst en sportambtenaren in gemeenten. En daarnaast heb je de grote federaties. Er was een strijd in sport tussen anders georganiseerd sporten en de traditionele sportclubs. Wat zag je gebeuren? Je ziet zeer laagdrempelige werkingen oppoppen en kent daarnaast heel hoogdrempelige werkingen.
In gemeenten wordt vaak samengewerkt vanuit een half en een half is één. We werken samen om elkaars gebreken of tekorten te dekken en zo geraken we er wel. Maar het zou net $1+1=3$ moeten zijn om samen méér doelstellingen te bereiken.
De voorbije jaren moesten organisaties kansengroepen toeleiden naar sport. En sportmedewerkers vonden dat heel moeilijk omdat ze die jongeren niet bereikten. Antwoord was om samen te werken met andere diensten die deze jongeren wel bereiken en hen de opdracht geven om die toeleiding te realiseren. Maar laat sportfunctionarissen dan vooral ervoor zorgen dat er binnen de kaders gewerkt worden.

Wat zijn uitdagingen voor het jeugdwerk?

- Weet wie er in je buurt aanwezig is en wat er om de hoek van je straat gebeurt. Bijvoorbeeld: Jeugdwerkers van ene organisatie naast de deur, waren verbaasd dat er meisjes woonden in het huis ernaast in een instelling bijzonder jeugdzorg. En dat gewoon omdat we elkaar vaak niet kennen of opzoeken. Het gaat over actie en samen dingen doen met elkaar.
- Is er een andere sector waar dat wel werkt? Neen. Jongeren die het heel moeilijk hebben kunnen naar een speciale voorziening en hebben CANO sport mogen doen.
- CANO voorzieningen zijn bijzondere jeugdzorg instellingen die per definitie in de context van jongeren werken. Het project dat er geweest is dat er een brug moet gelegd worden met sport. Dat was super moeilijk om als begeleider jongeren ergens naar toe te begeleiden.
- Het gaat ook over middelen. Dat is elkaar ontmoeten, onderhandelen.
- Optimale vrijetijdskansen creëren voor kwetsbare kinderen en jongeren daar zijn nog heel veel mogelijkheden en drempels.
- Vertrek vanuit de doelstellingen en niet vanuit de structuren. Dus ga creatief aan de slag met hoe je die doelstellingen wil realiseren. Bijvoorbeeld Sport Na School pas.
- Vergeet structuur en organisatie. Een netwerk gaat over relaties tussen mensen. Het start al bij de opleiding van jeugdwerkers. Die competentie opbouwen moet in de opleiding zitten. Maar dat is ook heel fragiel en broos. Je werkt met mensen en van zodra zij vertrekken valt alles plat. Als we dat willen verduurzamen, dan moet dat vooral in mensen hun hoofd en hart zitten. Wetende dat het jeugdwerk om de 2 jaar zichzelf vernieuwt maakt dat nog eens complexer.
- Zoek mensen die aansluiting vinden. Bijvoorbeeld niet spreken over sport, maar over bewegen.
- en zorg er ook voor dat diegenen die een coördinerende functie hebben binnen een dienst vooral een heel brede invulling geven aan sport, jeugdwerk, onderwijs, wijken, enz.
- 2 lessen zijn mekaar taal leren en die oppakken.
- Op het beleidsniveau mensen zetten die verbinding kunnen leggen.
- Alle hogeschoolopleidingen kiezen ervoor om generalistischer sociaal werkers op te leiden en dat is vooral gedreven vanuit de competenties die nodig zijn om op het kruispunt te kunnen werken.
- Link met ouders en uitleggen wat het jeugdwerk precies inhoudt. Wat is de winst van het jeugdwerk en dat moeten we aan een vluchteling kunnen uitleggen, want dat is veel vager dan bijvoorbeeld voetballen.

5 concrete ideeën vanuit sport:

- Opleiding jeugdanimator gecombineerd met opleiding zaalopzichter
- Geen subsidie geven aan sportclubs, maar denken in termen van verenigingsondersteuning.
- Sportclubs worstelen met pedagogische rollen. Omgaan met moeilijke ouders, pesten, ...

- Sport is spelen en bewegen in de publieke ruimte
- Sociaal sportieve praktijken (boksclubs)
- Uitsmijter: Zet je gemeente in beweging. Dit zou je programma voor sport in kader van de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zijn.